

Buro MESO

LOKALE POTENTIES

1985

Uit de stichtingsacte van MESO

NAAM EN ZETEL

Artikel 1

De stichting draagt de naam: Stichting Milieu, Energie en Stedelijke Ontwikkeling (MESO).

Zij is gevestigd te 's-Gravenhage.

DOEL

Artikel 2

1. De stichting heeft ten doel het bevorderen van een optimale lokale en regionale ontwikkeling door initiatieven die verschillende beleidssectoren bijeenbrengen, met name op het gebied van milieu, energie en werkgelegenheid.

2. De stichting tracht het hiervoor omschreven doel te bereiken door de oprichting en instandhouding van een adviesbureau, hierna te noemen "het adviesbureau" ten behoeve van:

- het verrichten van onderzoek, al dan niet in opdracht en tegen betaling;
- het verrichten van advieswerkzaamheden op het gebied van lokaal, regionaal en nationaal beleid met betrekking tot milieu, energie, werkgelegenheid, ruimtelijke ontwikkeling en inrichting van de ruimte, alsmede het vervaardigen van ontwerpen met betrekking tot de ruimtelijke vormgeving van het leefmilieu, landschap en bebouwing;
- het geven van voorlichting en het dienstbaar maken van onderzoeken, adviezen en ontwerpen aan het onderwijs;
- complementaire samenwerking met andere lichamen, instellingen, bedrijven en particulieren, wier doelstelling verenigbaar is met die van de stichting.

LOKALE POTENTIES

1 INNOVATIE, AUTOMATISERING, ENERGIE EN RECYCLING ALS GEMEENTELIJKE SPEERPUNTEN

Er is een lokaal beleid mogelijk waarbij de gemeente, gesteund door het bedrijfsleven en eventueel de uitkeringsgerechtigden, initiatieven ontplooit die tot doel hebben de lokale marktstructuur zowel ten gunste van de producent als van de consument en overheid te versterken. Deze doelstelling maakt het bovendien maatschappelijk aanvaardbaar dat werklozen met behoud van uitkering worden ingezet. Het bedrijfsleven als geheel wordt immers geen valse concurrentie aangedaan, integendeel: het krijgt door deze gemeentelijke initiatieven een sterkere positie en kan daardoor meer werkgelegenheid teruggeven. Dat zal niet voor elke branche even sterk gelden, en voor een enkele branche zullen de initiatieven zelfs nadelig zijn. Deze categorie is echter sterk in de minderheid en kan binnen het totale beleid een taak krijgen, waardoor aan de bezwaren van deze zijde ruimschoots wordt tegemoetgekomen.

Op welk gebied kan de lokale overheid nog zelfdragende initiatieven ontplooiën die niet reeds door het particuliere initiatief zijn voorzien? Wij menen dat een aantal lokale potenties blijven liggen omdat hun organisatie een te groot aantal betrokkenen omvat: er is geen "trekker" met voldoende vertrouwen en overwicht en het voordeel is over teveel belanghebbenden gespreid.

Men kan zich ook de vraag stellen waarom de overheid dergelijke initiatieven niet eerder heeft ontplooid. Het antwoord daarop is, dat de overheid in een periode van economische

expansie niet genoodzaakt was initiatieven te nemen en daarop dan ook niet is ingesteld.

Men kan tegen dergelijke initiatieven inbrengen, dat daarvoor geen financiële ruimte meer is. Deze opvatting gaat ervan uit dat de gemeente aan dergelijke initiatieven geen winst zou kunnen overhouden, en dat is juist een van de doelstellingen.

Ten slotte moet nog worden opgemerkt, dat de hieronder voorgestelde lokale initiatieven meer kans van slagen hebben, wanneer zij gelijktijdig of kort na elkaar worden ondernomen, aangezien zij elkaar versterken, elkaars succes aanwakkeren en daardoor een lokaal elan veroorzaken dat de basis legt voor het zo noodzakelijke vervolg door particuliere initiatieven.

2 HET ORGANISEREN VAN DE LOKALE INNOVATIE

Ongeboren producten zijn per definitie niet concurrentie-vervalsend omdat zij eenvoudig niet op de markt zijn. Zodra zij echter een factor op de markt zijn geworden, dienen zij ook onder normale concurrentieomstandigheden te worden geproduceerd. Daaraan gaat echter honderd keer uitproberen vooraf, en tot die innoverende activiteit hebben thans alleen de zeer grote bedrijven het kapitaal. Toch is innovatie juist voor de kleinere bedrijven de enige mogelijkheid tot overleving.

In het gemeentelijk werkgelegenheidsbeleid wordt de fase van productontwikkeling en marktverkenning overgeslagen. Men zoekt in eerste instantie zijn toevlucht tot het ondersteunen

van beginnende bedrijfjes die al een marktrijp product hebben en vaak ook al enige ervaring in het ondernemen. Men helpt hiermee dus niet de groep onervaren schoolverlaters. Deze ondersteuning betreft advisering, bemiddeling, het ter beschikking stellen van goedkope bedrijfsruimten, veelal volgens het model van de Engelse Local Initiatives. Hieruit is ook de oprichting van bedrijvenhotels ontstaan, waar behalve goedkope bedrijfsruimte ook een collectieve administratie, collectieve vergaderruimten, onderlinge ideenuitwisseling enz. wordt geboden. Voorwaarde blijft echter een zodanig marktrijp product dat financiers erin geloven en de aanloopkosten, de huur van de bedrijfsruimte e.d. willen voorfinancieren.

Een dergelijk gemeentelijk werkgelegenheidsbeleid voorziet dus in "adolescentenopvang", maar vergeet de "kraamkamer" van nieuwe bedrijvigheid.

Ons' inziens kan in deze kraamkamerfunctie worden voorzien door een gemeentelijke innovatiewerkplaats. Een gemeentelijke hout- en metaalwerkplaats (in een latere fase wellicht uitgebreid met een spuitgieterij voor kunststoffen) die openstaat voor alle particulieren, ook werklozen, is ook voor het plaatselijke bedrijfsleven interessant en kan van die zijde van ideeën, ongebruikte machines en bedrijfsruimten worden voorzien, als daar "het zweet van de innovatie" wordt vergoten. De productierijpe ideeën behoeven dan slechts door de plaatselijke bedrijven te worden geoogst en met de betrokken "geslaagde" hobbyisten onder normale arbeids- en concurrentieverhoudingen in productie genomen, ter-

wijl alle voorafgaande mislukkingen met hun educatieve neveneffect voor beginners en langdurig-werklozen, uit de hobby-sfeer of met sociale uitkeringen zijn bekostigd.

De lokale bedrijven kunnen in deze werkplaats vrijblijvend en kosteloos prototypen laten uitwerken voor de ontwikkeling waarvan in het bedrijf zelf geen ontwikkelingsbudget aanwezig is. Het betreffende bedrijf kan machines, materiaal, bedrijfsruimte, vakbekwaamheid, management e.d. uitleenen ter bevordering van de bedoelde productontwikkeling. Het betreffende bedrijf heeft dan alleen de morele verplichting om bij gebleken succes de meest bij de productontwikkeling betrokkenen in dienst te nemen. Naast ideeën uit het bedrijfsleven zouden ook ideeën van (al of niet werkloze) particulieren moeten worden uitgewerkt in de innovatiewerkplaats. Veel uitvindingen zijn in een schuurtje achter een woonhuis gedaan, maar de potentiële uitvinders die niet over een eigen werkplaats beschikken, dienen in een (gemeentelijke) innovatiewerkplaats ook hun kans te krijgen.

Behalve een werkplaats is ook een verkooppunt voor prototypische producten van groot belang voor het bevorderen van de lokale innovatie. Hier kunnen de uitvinders en meer ambachtelijke ontwikkelaars hun product direct aan de markt toetsen. Deze directe confrontatie met de consument kan een belangrijk educatief effect hebben en ook leiden tot een verbetering van het prototype. Het biedt de werkloze tegelijkertijd een zeer concrete en veelal hard noodzakelijke oriëntatie op wat de maatschappij vraagt. Zij of hij zal

voor de kritiek van "het publiek" ontvankelijker zijn dan voor die van individuele leermeesters.

Het verkooppunt kan de vorm hebben van een periodieke markt en dient een minder excentriek karakter te hebben dan een uitvindersbeurs.

Een dergelijke markt dient onder het toezicht te staan van een toetsingscommissie die erop toeziet dat het slechts gaat om de verkoop van kleine aantallen prototypen.

Zodra grotere aantallen worden verkocht, moet de betrokkene de weg gewezen worden naar productiemogelijkheden onder normale concurrentieverhoudingen.

Het mogelijk bezwaar van de plaatselijke middenstand tegen deze vermeende vorm van "concurrentievervalsing" is juist in dit geval ten onrechte, omdat elke uitgegeven gulden te zelfder tijd ook in het lokale circuit ontvangen wordt (de werkloze is immers relatief plaatsgebonden) en daar dus weer kan worden uitgegeven.

Een innovatiewerkplaats draagt niet alleen bij aan potentiële nieuwe werkgelegenheid, het is ook een waardevolle overgang tussen school en bedrijfsleven en het werpt een dam op tegen het enorme verlies aan vakmanschap, ambitie, elan en tijd, die tot de zwartste effecten van de werkloosheid behoren.

Ten slotte kan bedoelde markt voor de plaatselijke ondernemers als letterlijke arbeidsmarkt fungeren, omdat zij zonder ondoelmatige sollicitatieprocedures hun potentiële werknemers direct op hun vakbekwaamheid en initiatief kunnen beoordelen.

Vanuit de werkplaats kunnen nadere relaties gelegd worden met de plaatselijke stadsoverheid, het energie- en milieubeleid, het vrijwilli-

gerswerk en het onderwijs.

3 DE LOKALE BEVORDERING VAN DE AUTOMATISERING

"Automatisering kost arbeidsplaatsen", zo luidt de algemene opvatting. Er is echter ook ander een belangrijk gevolg van de automatisering, en daaruit vloeit juist meer werk voort. Automatisering heeft immers evengoed tot gevolg dat bestaande producten en diensten bij een gelijke arbeidsintensiteit een hogere kwaliteit krijgen, dat nieuwe producten en diensten eerder binnen bereik komen en dat met name de nieuwe problemen op het gebied van duurdere grondstoffen en milieu beter kunnen worden opgelost.

Het is daarom voor de lokale economie van het allergrootste belang dat met name de "kleine automatisering" die thans in principe voor iedereen bereikbaar is, snel wordt ingevoerd. Hiermee kan men niet alleen een voor-sprong nemen, maar ook nieuw werk creëren.

De bottle-neck van de kleine automatisering is echter de ontwikkeling van eenvoudige programmatuur die direct van toepassing is op eenvoudige bedrijfsproblemen. Daarvoor roept men niet de raad van een dure adviseur in, men blijft liever sukkelen met een bestaande, naar de huidige mogelijkheden afgemeten zeer ondoelmatige werkwijze.

Op dit gebied wordt echter revolutionair werk verricht door hobbyisten, dikwijls verenigd in gebruikersverenigingen van een gegeven merk computers. De resultaten van deze software-ontwikkeling gaan echter in kleine circuits verloren, terwijl

juist de kleine en vooral de starten- de ondernemers daaraan een enorme impuls zouden kunnen ontleen. Het is zelfs zo, dat de automatisering zich bij deze categorie een slechte naam verworven heeft, omdat na de enorme investeringen in hardware onverwacht veel mensuren verdwenen in het in bedrijf stellen van de duur gekochte apparatuur. De kosten hieraan verbonden bleken een veelvoud te kunnen bedragen van de apparatuurkosten. Softwarepakketten zijn duur, en zelden geheel aan de individuele behoefte aangepast. Deze aanpassing breekt op: daarin gaan kostbare, niet-declareerbare mensuren verloren die men juist met de automatisering hoopte uit te sparen.

Stimulerend gemeentelijk initiatief op dit vlak zou drie elementen kunnen omvatten:

- het plaats bieden aan gebruikersverenigingen en het bevorderen van de oprichting daarvan;
 - het beschikbaar stellen van een "hardware-werkplaats" met bijzondere faciliteiten voor hobbyisten en verklozen;
 - het aankopen en verzamelen van eenvoudige softwareprogramma's in een voor ieder toegankelijke softwarebibliotheek.
- Op nationaal niveau zou het een grote stimulans voor het bedrijfsleven betekenen, wanneer de overheid alle ontwikkelde software zou aankopen en tegen geringe vergoeding voor het bedrijfsleven toegankelijk en beschikbaar zou maken. Deze redenering geldt in een andere orde van grootte ook voor de lokale overheid. Het gevaar van concurrentievervalsing met de ontwikkelaars van "grote automatisering" (systeemontwikkeling op

mainframe-niveau, cad/cam e.d.) is aanwezig, maar kan worden geneutraliseerd door plaatselijke softwarebureaus bij dergelijke projecten actief te betrekken. Het in gang zetten van de "kleine automatisering" kan zelfs een markt voor de "grote automatisering" openen en de slechte naam van dit onderdeel van de eigentijdse bedrijfsvoering neutraliseren.

Ons' inziens kan gestimuleerde automatisering door allerlei uitstralingseffecten de lokale marktstructuur in hoge mate verbeteren. Indien men zou kunnen komen tot een lokale viditel-achtige dienstverlening, kan de informatietechnologie als "smeerolie van het marktmechanisme" fungeren. De kennis van te koop zijnde artikelen, aanwezige voorraden en hun prijzen kan zozeer worden verspreid, dat bestaande marktimperfecties, waardoor vraag en aanbod elkaar niet kunnen bereiken, worden opgelost. Onwetendheid over elders bestaande voorraden en lage prijzen hebben altijd het marktmechanisme vertroebeld zodat mensen zich achteraf "bekocht" voelden. Door spreiding van deze informatie kan een veel groter vertrouwen in de markt ontstaan, omdat men oneindig veel sneller dat kan vinden wat men werkelijk nodig heeft, tegen de laagste prijs die waar ook geboden wordt. Aankopen worden daarom niet meer op grond van onzekerheid uitgesteld, zodat de omloopsnelheid van het geld kan verbeteren. Tegelijkertijd zal de consument meer specifieke wensen ontwikkelen waaraan een geautomatiseerde stuksproductie beter tegemoet kan komen dan traditionele massaproductie. Dit roept nieuw werk in het leven op het gebied van de product-

en programmatuurontwikkeling. Bij de dergelijke lokale ontwikkeling zou de lokale markt ook voor de buitengemeentelijke vraag extra aantrekkelijk worden, met alle gevolgen voor de lokale werkgelegenheid van dien.

4 EEN LOKAAL ENERGIEBELEID.

Het Centrum voor Energiebesparing te Delft heeft baanbrekend werk verricht in zijn onderzoek omtrent de relatie tussen werkgelegenheid en energiebeleid op lokaal niveau.

In zijn eerste rapport op dit vlak, "Energiebeleid en werkgelegenheid in Tilburg" (juni 1982) stelde het Centrum:

"Bij het ontwikkelen van een gemeentelijk werkgelegenheidsbeleid vormt de energiesector een belangrijk onderdeel. Er is een aanzienlijke hoeveelheid werk gemoeid met het uitvoeren van energiebesparende maatregelen en de productie van energie-apparatuur. Daarnaast ontstaat hiermee werk voor onderhoud en advisering. Bovendien spaart men met het nemen van dergelijke maatregelen geld uit, dat vervolgens kan worden besteed aan goederen en diensten die meer werk opleveren dan de gasproductie.

In Tilburg zijn nog vele maatregelen mogelijk in de sfeer van besparing en productie naast de reeds uitgevoerde maatregelen. Deze maatregelen worden genomen door de leiding van een bedrijf of instelling, een woningbouwvereniging, een eigenaar-bewoner van een woning, enzovoort. Maar in al deze gevallen heeft de gemeentelijke overheid mogelijkheden om de gang van zaken te beïnvloeden, soms zelfs beslissend."

Sinds dit rapport over Tilburg is echter de gedachtenontwikkeling niet stil blijven staan. Onlangs heeft het Centrum voor Energiebesparing in opdracht van de Nederlandse Energie Ontwikkelings-Maatschappij (NEOM) voor de gemeente Delft een dergelijk onderzoek verricht. Het hieruit voortvloeiende plan zou in de loop van 5 a 6 jaar 1700 mensjaren werk kunnen bieden. Het omvat ca. f 250 000 000,- rendabele investeringen. De uitvoering ervan wordt voornamelijk opgehouden door organisatorische problemen.

Een dergelijk beleid bewerkstelligt niet alleen op de korte termijn een aanzienlijke hoeveelheid werkgelegenheid, maar bovendien op de langere termijn een belangrijke versterking van de lokale marktstructuur. Men grijpt immers aan op twee punten van de lokale economie: lastenverlichting voor het bedrijfsleven en een verhoging van de koopkracht door verlaging van de woonlasten bij de consument. Dit biedt aan vraag- en aanbodzijde een impuls die als koppel de lokaal-economische circulatie een samenwerkende stimulans geeft.

Bij een doortastend energiebeleid zouden lokaal goedkope energievormen kunnen worden aangeboden op bedrijventerreinen die zich wellicht in specifieke energievormen kunnen specialiseren. In dat geval hoeft men zich bij zijn bedrijfsacquisitie niet te beperken tot energie-extensieve vormen van bedrijvigheid. Men kan streven naar selectieve concentratie rondom goedkope energievoorzieningen, en dat is vooral interessant voor energie-intensieve bedrijven. De filosofie van bevordering van plaatselijk goedkope en aangepaste energie-

voorzieningen is dan ook niet zozeer energie te sparen, als wel door het goedkope aanbod vooral energie-intensieve bedrijven te kunnen aantrekken.

In Japan zijn voorbeelden waarbij achter de hoogovens staalfabrieken zijn opgesteld, daarachter carrosseriefabrieken en daarachter weer autofabrieken. In Nederland koelen wij het vloeibare staal af in broodjes, vervoeren het, warmen het op om het te walsen, koelen het af om het weer te vervoeren, naar plaatsen waar het wellicht opnieuw moet worden opgewarmd.

Theoretisch is het denkbaar industrieën achter elkaar te schakelen die bijvoorbeeld warmte behoeven van een achtereenvolgens lager temperatuurniveau.

Gesteld dat het eerste bedrijf warmte nodig heeft van 1000°C, en warmte afgeeft van 800°C, terwijl het tweede bedrijf warmte nodig heeft van 800°C, maar op zijn beurt warmte afgeeft van 600°C, enzovoort: daarmee zou voorkomen kunnen worden dat voor ieder bedrijf afzonderlijk uit primaire bronnen warmte moet worden opgewekt, zoals nu het geval is. Gezien de aanzienlijke investeringen die warmte-transport met zich meebrengen, is voor een dergelijke symbiose van bedrijven geplande ruimtelijke concentratie noodzakelijk. Eveneens van belang is een voldoende aantal deelnemende bedrijven, zodat het cascade-systeem niet staat of valt met het afhaken van een afnemer of leverancier. Per geval zal de juiste schaalgrootte van het systeem moeten worden bepaald, om enerzijds de kosten van transport te minimaliseren, anderzijds de kosten van afhaakrisico door spreiding over een groter aantal.

Behalve warmte van verschillende temperatuurniveaus, heeft de industrie ook kracht nodig. Dit opent de mogelijkheid van Warmte/Kracht-koppeling wanneer warmtegebruikers en krachtgebruikers ruimtelijk in elkaars nabijheid verkeren of (door een offensief beleid!) planmatig gelokaliseerd worden rondom een W/K-installatie. Kracht (in het algemeen: electriciteit) kan niet worden geproduceerd zonder dat daarbij ook warmte vrijkomt (in een verhouding van ca 1 op 2). Men kan warmte van een hoger temperatuurniveau produceren door het aandeel geproduceerde kracht wat kleiner te maken.

Wind- en zonne-energie kunnen plaatselijk goede mogelijkheden bieden, wanneer sprake is van kracht-intensieve industrieën die fluctuaties in het energie-aanbod kunnen opnemen zoals bijvoorbeeld electrolytische processen met een grote of te vergroten buffer. Wij stellen ons bijvoorbeeld - niet gehinderd door enige deskundigheid - voor, dat bij de bereiding van chloorgas uit een zoutoplossing, fluctuaties in de electriciteitstoevoer onschadelijk zijn voor de bedrijfsvoering, wanneer een flinke chloorbuffer aanwezig is.

Door een lokaal beleid dat voor gegeven industrieën toeleveranciers en afnemers op zijn grondgebied bijeenacquireert, kunnen belangrijke kostenbesparingen worden bereikt. De gemeente zou zich nu niet meer hoeven te richten op alle bedrijfstakken tegelijk, maar op zeer specifieke bedrijven overal ter wereld, hetgeen richting zou kunnen geven aan het acquisitiebeleid.

Dit zou kunnen leiden tot minder vergeefse moeite en minder concurrentie tussen de lokale overheden onder-

ling op grond van specialisering, en tegelijkertijd op nationaal niveau tot een vorm van industriële herverkaveling naar het voorbeeld van de landbouwkundige ruilverkaveling die ons thans een sterke agrarische positie heeft gegeven.

5 DE LOKALE BEVORDERING VAN RECYCLING

De afvalverwerking zal partikulieren en gemeenten in de toekomst voor hoge kosten plaatsen. Het is derhalve ook in het eigen belang van de gemeenten de lokale afvalstroom zoveel mogelijk te beperken. Een dergelijk beleid begint reeds voordat goederen het afvalstadium hebben bereikt.

Van groot belang achten wij hierbij de bevordering van de tweedehandsmarkt. Hiertegen bestaan van de zijde van de middenstand begrijpelijke bezwaren. Men vreest immers concurrentie van de tweedehandsgoederen. Dit is juist in het geval de tweedehandsgoederen van buiten de lokale markt worden aangevoerd en de winsten weer buiten de lokale markt terecht komen. Wanneer echter elke gulden die in het lokale circuit aan tweedehandsgoederen wordt uitgegeven ook binnen het lokale circuit wordt ontvangen, kan deze hier ook weer worden uitgegeven. Men moet derhalve in de gestimuleerde markt externe handelaars in tweedehandsgoederen weren. Dat is mogelijk, zoals al eerder gesuggereerd bij de verkoop van prototypen, door uitkeringsgerechtigden met behoud van uitkering in de gelegenheid te stellen te opereren op de tweedehandsgoederenmarkt. Deze betrekkelijk plaatsgebonden bevolking zal immers haar winst weer in het lokale circuit besteden. Aangezien bij deze lage

inkomens de vraag naar goederen nog niet verzadigd is, zal dit vooralsnog geen verschuiving geven naar branches die meer op de diensten zijn georiënteerd.

Het op deze wijze bevorderen van de lokale tweedehandsmarkt, hoeft dus geen gevolgen te hebben voor het midden- en kleinbedrijf. De verlaging van de consumptie door categorieën die anders nieuwe goederen zouden hebben gekocht wordt goedgemaakt door de extra koopkracht van de verkopers, terwijl in het budget van de kopers koopkracht vrijkomt voor nieuwe branches. Het gevolg is een algemene welvaartsverhoging door betere allocatie van bestaande goederen, een grotere onafhankelijkheid van de lokale markt van externe factoren, en een vermindering van de afvalstroom. Slechts op de langere termijn zal men rekening moeten houden van de afnemende van de goederenmarkt en een toeneming van de dienstenmarkt.

Een meer gespecialiseerd onderdeel van de tweedehandsmarkt kan worden gevonden in de stichting van gespecialiseerde sloopinrichtingen (niet alleen autosloperijen, maar ook sloopinrichtingen voor wasmachines, koelkasten, computers en huishoudelijke apparaten). Door onmiddellijke sloop en automatisering van het voorraadbeheer door uitkeringsgerechtigden, kan de benodigde opslagruimte worden beperkt. Aansluitende reparatie-inrichtingen kunnen voor de lokale bevolking het bij de grote bedrijven steeds onrendabeler service-apparaat vervangen. Met name de reparatie van goederen die niet op de lokale markt worden geproduceerd kan een relatieve externe onafhankelijkheid bewerkstelligen.

De volgende fase is het gescheiden ophalen van huisvuil en bedrijfsafval. Dit kan in nauwe samenwerking met de reinigingsdienst en uitkeringsgerechtigden worden opgezet. Daarvan zijn veel verschillende voorbeelden in Nederland beschikbaar. Het terugwinnen van niet aan de bron geselecteerde waardevolle materialen uit afval, anders dan organisch materiaal, ijzer en energie, wordt over het algemeen niet als rendabel gezien. Op dit vlak kunnen derhalve uitkeringsgerechtigden met behoud van uitkering zonder concurrentievervalsing aan de slag. Op dit gebied is nog veel innovatie denkbaar, met name op het gebied van automatische afvalselectie en biotechnologische afbraakmechanismen.

Hieraan kan zonder enig bezwaar door uitkeringsgerechtigden in samenwerking met officiële instituten op dit gebied, worden gewerkt. Het uittesten van biogasinstallaties en aquacultures die organische materialen kunnen verwerken is een zeer arbeidsintensief en uitnodigend veld, waarin met behoud van uitkering kan worden geëxperimenteerd.

Bijzondere aandacht dient te worden besteed aan het kweken van vissoorten, zoals karpers, die een belangrijke rol in de kringloop kunnen vervullen (zoals het omzetten van mest). De consumptie van karpers is echter in de Nederlandse samenleving alleen van enige omvang bij buitenlanders uit het Middellandse-Zeegebied, zodat de afzet van dit product (eventueel als veevoer) moet worden gestimuleerd.

Ten aanzien van de bedrijvenacquisitie in verband met het milieubeleid op langere termijn dient nog het

volgende te worden opgemerkt.

Tot op heden is het milieubeleid van de lokale overheid bij uitstek defensief geweest. Vervuulende bedrijven werden geweerd of aan stringente regels gebonden. In het kader van gemeentelijke bedrijfsacquisitie is het echter van groot belang ook de mogelijkheden van een offensief beleid te onderzoeken. Als de gemeente al huisvuil, rioolwater en glas ophaalt, waarom dan bijvoorbeeld geen cadmium, als er zich voldoende bedrijven op het gemeentelijk grondgebied bevinden met een behoorlijke cadmium-uitstoot? Dit zou een uitstekend argument zijn bij de gemeentelijke bedrijfsacquisitie. Vervuulende bedrijven die tot op heden altijd defensief benaderd werden zouden plotseling een enthousiast "Welkom!" te horen krijgen. De gemeente zou zich ook in dit geval niet meer hoeven te richten op alle bedrijfstakken tegelijk, maar op zeer specifieke bedrijven overal ter wereld. Dit zou evenals bij een offensief energiebeleid richting kunnen geven aan het acquisitiebeleid, een grondslag voor het zeer doelgericht leggen van persoonlijke contacten op grond van duidelijke argumenten.

Voor een dergelijke benadering is uiteraard een degelijke, deels technische, voorstudie noodzakelijk. Een probleem daarbij is, dat tot op heden weinig instanties een algemeen overzicht over de technische specificaties van industriële processen hadden. De vernieuwingen in het particuliere bedrijfsleven werden in de periode van economische groei met zoveel elan en tegelijkertijd om begrijpelijke redenen met zo weinig openheid doorgevoerd, dat niemand meer een goed overzicht had en com-

binatiemogelijkheden over het hoofd gezien werden.

Nu, na enkele jaren van economische recessie (het uitblijven van nieuwe investeringen) moet dat overzicht meer aanwezig zijn, getuige publicaties zoals "Project emissieregistratie", TNO, "Milieu en technologie in Nederland", MVR0, en publicaties van het ESC, NIVE/SVEN.

De tijd lijkt dan ook aangebroken om van deze inzichten gebruik te maken, zeker ook om te voorkomen dat de in de afgelopen jaren opgeschorte investeringen opnieuw op inefficiënte wijze individueel en incidenteel worden aangewend, waar een collectieve investering kosten had kunnen besparen.

6 PERSPECTIEF VOOR UITKERINGSGERECHTIGDEN

In de hier ontwikkelde visie staat een versterking van de lokale economie voorop en vervolgens kan daartoe aan werklozen gevraagd worden een bijdrage te leveren. De motivering van werklozen speelt dan een belangrijke rol. Werklozen kunnen alleen gemotiveerd worden wanneer hun een financieel perspectief geboden wordt, en wanneer de weg die zij hebben af te leggen duidelijk is. Werklozen zijn om begrijpelijke redenen het meest geïnteresseerd in overheidsinitiatieven die een financieel perspectief bieden en niet stigmatiseren. Dit perspectief hoeft niet een onmiddellijke beloning te zijn, maar kan ook een kans op beloning zijn. Aangezien het werkgelegenheidseffect van de bedoelde overheidsinitiatieven pas op enige termijn zichtbaar zal worden, kan men op korte termijn geen perspectief bieden in de zin van

gegarandeerde, normaal betaalde werkgelegenheid. Men kan echter wel een op het onderwijs aansluitende gefaseerde inschakeling in het arbeidsproces met incidentele extra verdiensten in het vooruitzicht stellen, die de betrokkenen stapsgewijs waardevoller maakt op de arbeidsmarkt. Dit zou bijvoorbeeld kunnen bestaan uit een jaar vrijwillig onbetaalde arbeid in het kader van een gemeenschapstakenplan, vervolgens een jaar eventueel in deeltijd tijdelijk extra betaald werk, en ten slotte een jaar starterspremie, deelneming in een EAJ- of terugploegproject, of duurzame plaatsing in inmiddels rendabel geworden gemeentelijke initiatieven. In een dergelijk voor iedere werkloze geldend programma, kan men naar gelang de lokale situatie extra fasen of scholingsverplichtingen opnemen.

Een dergelijk lokaal, op het onderwijs aansluitend programma kan naast de eerdergenoemde doelen de afstand die dikwijls wordt gevoeld tussen school en bedrijfsleven overbruggen. Stigmatisering door de projecten expliciet als "werklozenprojecten" te profileren, moet worden voorkomen door gemeentelijke voorzieningen ook toegankelijk te laten zijn voor werkzame particulieren met een hobby. De genoemde initiatieven kunnen voor alle inwoners interessant zijn. Zij kunnen daardoor ook een belangrijke recreatief-educatieve waarde vertegenwoordigen.

Werkloosheid is derhalve niet alleen het belangrijkste lokale probleem, maar ook de belangrijkste lokale potentie.

MILIEU

Een doortastend milieubeleid dient af te steunen op rendabele, uitvoerbare en op elkaar aansluitende milieuprojecten. Soms is het wenselijk aan dergelijke projecten nota's en programma's vooral te laten gaan. In voorkomende gevallen kunnen zij worden gevolgd door formalisering in stedenbouwkundige plannen of bijzondere regelingen.

milieunota's
milieubeleidsprogramma's
milieuprojecten
milieuvriendelijke stedenbouwkundige plannen
(kleine) milieu-effectrapportages

Milieunota's

Een milieunota is een nota waarin globaal het gemeentelijk milieubeleid voor de gehele gemeente of voor een bepaalde sector wordt vastgesteld.

De wenselijkheid van zo'n nota bleek vooral bij het opstellen van bestemmingsplannen en het vergunningenbeleid. Wanneer over het milieubeleid van een gemeente geen duidelijkheid bestaat worden initiatieven genomen die achteraf moeten worden afgewezen, terwijl andere initiatieven, zoals bedrijfsvestigingen die wel toelaatbaar zijn, worden afgeschrikt. Gebrek aan eenstemmigheid kan er bovendien toe leiden dat het milieu-aspect bij de bestemmingsplanontwikkeling geen rol meer speelt.

Hoofdsectoren waarop de milieunota betrekking kan hebben zijn:

- bedrijventerreinen
- landelijke gebieden
- bestaande bebouwde gebieden ("leefmilieunota")
- nieuwbouwgebieden ("nota hygiënische stedenbouw")

Voor deze sectoren zijn geheel verschillende mogelijkheden ter verbetering van het milieu aanwezig en het gemeentebestuur kan zich in zo'n nota uitspreken waar het zijn prioriteiten legt binnen de betrokken sector. Bovendien opent het opstellen van milieunota's de weg naar een integraal milieubeleidsprogramma.

Milieubeleidsprogramma's

Een milieubeleidsprogramma is een meerjarenplan voor milieuprojecten in alle sectoren. Het stelt prioriteiten, combineert verschillende mogelijkheden en geeft de volgorde van uitvoering en de daartoe benodigde middelen aan.

Het milieubeleidsprogramma omvat het totale beleid inzake milieuhygiëne en natuurbeheer (tesamen het milieubeheer). Het biedt de bevolking het vooruitzicht op een beter leefmilieu, maar reikt tegelijkertijd de bedrijven een helpende hand. Met het milieubeleidsprogramma biedt men het particulier initiatief de grootst mogelijke rechtszekerheid en duidelijkheid.

Een dergelijk plan stimuleert een snelle uitvoering van de meest urgente projecten in de juiste volgorde en suggereert interessante combinaties die projectgewijs door de organisatie van verschillende belangen kunnen worden gerealiseerd, eventueel met inzet van werklozen. Ook de relaties met andere sectoren van beleid (effecten, combinaties) worden gelegd. Een milieubeleidsprogramma heeft betrekking op een regio, een gemeente of op een deel van een gemeente. Gezien het grote aantal strijdige belangen zal het programma alternatieve scenario's kunnen omvatten waaruit langs democratische weg en door overleg met belanghebbenden een keuze gemaakt kan worden.

Door verschillende gemeenten en provincies zijn reeds milieubeleidsplannen gemaakt. Een wettelijke regeling is in voorbereiding. Het milieubeleidsplan wordt gezien als het instrument bij uitstek om milieuhygiënische normen te effectueren. Deze kunnen nauwkeurig op lokaal niveau gesteld worden dan op regionaal niveau, doch dienen op alle niveaus aanwezig te zijn.

Voordat men normen kan stellen moet de werkelijke milieubelasting bekend zijn, teneinde de milieukwaliteit tegen de kosten te kunnen afwegen. Het milieubeleidsplan omvat dus een inzicht in de emissies, de wijze waarop deze zich verspreiden en de schade die daardoor veroorzaakt wordt.

ENERGIE

Een doortastend energiebeleid dient af te stevenen op rendabele uitvoerbare en op elkaar aansluitende energieprojecten. Soms is het wenselijk aan dergelijke projecten nota's en programma's vooral te laten gaan. In voorkomende gevallen kunnen zij worden gevolgd door formalisering in stedenbouwkundige plannen of bijzondere regelingen.

energienota's
energiebeleidsprogramma's
energieprojecten
energie-zuinige stedenbouwkundige plannen
windturbine-plannen

Milieuprojecten

Een milieuproject beoogt de uitvoering van een combinatie van milieuverbeterende maatregelen, meestal betrekking hebben op een begrensd projectgebied, in een organisatorisch verband waaraan overheid, particulieren en instellingen vertegenwoordigd kunnen zijn (met name de mogelijke inzet van werklozen is thans actueel).

Milieuprojecten kunnen op zichzelf staan, maar zij kunnen ook voortvloeien uit het meerjarenprogramma van een milieubeleidsplan.

Wanneer bijvoorbeeld een gemeente een aantal bedrijven met gelijksoortige emissies op zijn grondgebied heeft, is het de moeite waard om te kijken of deze emissies niet collectief kunnen worden verwerkt.

Het is zelfs denkbaar dat de gemeente een gericht acquisitiebeleid voert om op een bedrijventerrein zo veel mogelijk bedrijven met dezelfde emissie-categorieën bijeen te brengen, wanneer dat nodig mocht zijn om een rendabel emissieverwerkend bedrijf te kunnen oprichten. Een dergelijk vestigingsplaatsvoordeel heeft voor betreffende bedrijven uiteraard grote aantrekkingskracht. Milieuprojecten kunnen echter op allerlei gebied worden gestart, van het gescheiden ophalen van huisvuil tot geïntensiveerd natuurbeheer.

Milieuvriendelijke stedenbouwkundige plannen

Milieuvriendelijke stedenbouwkundige plannen bevatten (de mogelijkheid tot uitvoering van) stedenbouwkundige maatregelen die het milieu-belang kunnen dienen.

Het betreft globaal milieu-overwegingen op de volgende punten:

- bestemming toelaten of niet? (programmafase, omvangbepaling, locatiekeuze)
- welke bestemmingen mogen bij elkaar in de buurt liggen, welke niet? (bronnen en gevoelige functie, zonering enz.)
- hoe worden binnen de bestemming de toegelaten activiteiten nader beperkt? (staat van inrichtingen, nadere eisen, omschrijvingen, sancties)
- hoe wordt de bestemmingslegging juridisch ingekaderd? (vrijstellingen, wijzigingsbevoegdheden, kleine-mer-verplichtingen, procedures)
- wat wordt in de toelichting opgenomen? (milieuparagraaf, beleidsuitspraken)

In het stedenbouwkundige plan worden alle geëigende elementen uit milieunota's, milieu-beleidsplannen en milieuprojecten meegenomen en waar mogelijk geformaliseerd.

(Kleine) milieu-effectrapportages

Activiteiten die in één van de voorgaande beleidsstukken niet zijn voorzien kunnen bij verordening mer-plichtig worden gesteld, waarbij een lokale procedure de betrokkenheid van belanghebbenden kan regelen. Naast deze "kleine mer" staat de binnenkort wellicht verplichte "grote mer".

Energienota's

Een energienota is een nota waarin globaal het gemeentelijk energiebeleid voor de gehele gemeente of voor een bepaalde sector wordt vastgelegd.

De wenselijkheid van zo'n nota bleek vooral bij het opstellen van bestemmingsplannen. Wanneer over het energiebeleid geen duidelijkheid bestaat worden in het wilde weg initiatieven genomen met een laag totaalrendement. Terwijl andere initiatieven bij gebrek aan zekerheid omtrent het overheidsbeleid achterwege blijven. Gebrek aan eenstemmigheid kan ertoe leiden dat het energie-aspect bij de bestemmingsplanontwikkeling geen rol meer speelt.

Hoofdsectoren waarop de energienota betrekking kan hebben, zijn:

- gemeentelijke gebouwen
- bestaande bebouwde gebieden
- nieuwbouw
- bedrijventerreinen
- landelijke gebieden.

Voor deze sectoren zijn geheel verschillende mogelijkheden tot energiebesparing aanwezig en het gemeentebestuur kan zich in zo'n nota uitspreken waar het zijn prioriteiten legt binnen de betrokken sector. Daarmee stimuleert het gemeentebestuur initiatieven die de hoogste prioriteit hebben en voorkomt ondoelmatige initiatieven. Bovendien opent het opstellen van energienota's de weg naar een integraal energie-beleidsprogramma.

Energiebeleidsprogramma's

Een energiebeleidsprogramma is een meerjarenplan voor energieprojecten in alle sectoren. Het stelt prioriteiten in een reeks van mogelijkheden, combineert ze en geeft de volgorde aan van uitvoering en de daartoe benodigde middelen.

Er is thans in verschillende sectoren sprake van uiteenlopende initiatieven tot energiebesparing. Aangezien bij iedere maatregel het energieverbruik afneemt en daardoor ook het absolute effect van de volgende maatregel, kan de volgende maatregel onrendabel worden, ook al levert die meer op.

Het gevaar is dus groot dat een dure, relatief onbelangrijke maatregel het nemen van veel effectievere maatregelen voorgaan onmogelijk maakt, of dat door het nemen van nieuwe maatregelen de eerder genomen maatregel onrendabel wordt. Het laatste heeft zich voorgedaan bij stadsverwarmingsprojecten. De enorme investeringen die daarmee gepaard gingen, werden onrendabel toen de vraag terugliep door individuele maatregelen van de gebruikers.

Een energiebeleidsprogramma voorkomt dergelijke kapitaalvernietiging, stimuleert een snelle invoering van de juiste maatregelen in de juiste volgorde en suggereert interessante combinaties die projectgewijs door de organisatie van verschillende belangen kunnen worden gerealiseerd.

Een energiebeleidsprogramma heeft betrekking op een regio, een gemeente, of op een deel van een gemeente. Bijzondere aandacht wordt besteed aan het werkgelegenheidseffect. Zo heeft de gemeente Tilburg laten berekenen dat een samenhangend integraal georganiseerd en doortastend energiebeleid zowel op korte als op langere termijn 1000 tot 5000 mensjaren werk oplevert. Gezien het grote aantal strijdige belangen, zal het plan alternatieve scenario's moeten omvatten waaruit langs democratische weg en door overleg met belanghebbenden een keuze gemaakt kan worden.

WERKGELEGENHEID

Een doortastend werkgelegenheidsbeleid dient al te steunen op rendabele, uitvoerbare en op elkaar aansluitende werkgelegenheidsprojecten. Soms is het wenselijk aan dergelijke projecten nota's en programma's vooraf te laten gaan. In voorkomende gevallen kunnen zij worden gevolgd door formalisering in stedenbouwkundige plannen of bijzondere regelingen.

werkgelegenheidsnota's
werkgelegenheidsprogramma's
werkgelegenheidsprojecten
bedrijfsmerende stedenbouwkundige plannen
beleidsprogramma stedelijke efficiency

Energieprojecten

Een energieproject beoogt de uitvoering van een combinatie van energiebesparende maatregelen, meestal betrekking hebbend op een begrensd projectgebied, in een organisatorisch verband waarin overheid, particulieren en instellingen vertegenwoordigd kunnen zijn.

Energieprojecten kunnen op zichzelf staan maar zij kunnen ook voortvloeien uit het meerjarenplan van een energiebeleidsprogramma. Het energiebeleidsprogramma zal over het algemeen uitmonden in de aanwijzing van een aantal "projectgebieden" waarin een min of meer homogeen pakket van maatregelen kan worden getroffen, en een tijdschema. Op het moment dat een projectgebied aan de beurt is, is een nadere inventarisatie van de meest gewenste maatregelen en de opzet van een projectorganisatie noodzakelijk. Dit vergt nadere studie en bemiddeling tussen financiers, uitvoerders en overheid, alsmede initiatief tot de start van het project, en controle op de voortgang.

Energie-zuinige stedenbouwkundige plannen

Energie-zuinige stedenbouwkundige plannen bevatten (de mogelijkheid tot uitvoering van) stedenbouwkundige maatregelen die het energieverbruik kunnen verbeteren.

Het betreft globaal en in deze volgorde van prioriteit:

- het beperken van warmteverliezen
- passief opvangen van zon
- het met hoger rendement of uit lokale bronnen produceren van de benodigde energie
- industriële complexvorming
- verkorten verkeers- en vervoerslijnen.

In het stedenbouwkundige plan worden alle geëigende elementen uit energienota's, energiebeleidsplannen en energieprojecten meegenomen en waar mogelijk geformaliseerd.

Van energie-zuinige stedenbouwkundige plannen is reeds een groot aantal voorbeelden aanwezig.

Windturbineplannen

Een windturbineplan loopt vooruit op energienota's, energiebeleidsplannen en energie-zuinige stedenbouwkundige plannen ten einde excessen in de oprichting van windturbines te voorkomen en tegelijkertijd de toepassing van windenergie mogelijk te maken en/of te bevorderen.

Een windturbineplan resulteert in een zoneringsschaak voor windturbines die als grondslag kan dienen voor het gemakkelijke toelatingsbeleid.

Werkgelegenheidsnota's

Een werkgelegenheidsnota is een nota waarin globaal het gemeentelijk beleid wordt vastgelegd ten aanzien van:

- perspectief biedende inzet van werklozen
- gemeentelijke sleutelinitiatieven ter versterking van de marktsector
- gerichte acquisitie naar bedrijven.

Allerwegen groeit het besef dat de lokale economie niet voor de volle 100% afhangt van het nationale beleid en de internationale verhoudingen en dat lokale initiatieven uiterst welkom zijn. Om deze lokale initiatieven mogelijk te maken en te stimuleren dient het gemeentebestuur omlrent de volgende vragen positie te kiezen:

- hoe kan men een maximale inzet van werklozen bevorderen en welke garanties kan men bieden in verband met mogelijke concurrentievervalsing?
- in welke sectoren kunnen van overheidswege sleutelinitiatieven worden genomen en in hoeverre kan daartoe bijvoorbeeld menskracht worden vrijgemaakt door deregulering?
- welke sectoren en bedrijfstakken wenst men in het bijzonder lokaal te stimuleren?

Een werkgelegenheidsnota doet richtinggevende uitspraken op deze gebieden. Dit is van groot belang voor het behoud en de ontwikkeling van vakbekwaamheid, ambitie en initiatief bij de werklozen onder de bevolking en bevordert een rationele prioriteitsstelling bij het beheer, herstel en de stimulering van de lokale economie. Een dergelijke nota maakt voorts de weg vrij voor een integraal werkgelegenheidsprogramma.

Werkgelegenheidsprogramma's

Een werkgelegenheidsprogramma is een meerjarenplan voor werkgelegenheidsprojecten, projecten ter versterking van de marktsector en gemeentelijke acquisitie naar bedrijven. Het stelt prioriteiten, combineert verschillende mogelijkheden en geeft de volgorde van uitvoering en de daartoe benodigde middelen aan.

Het werkgelegenheidsprogramma geeft nader vorm aan de sleutelinitiatieven ter versterking van de marktsector die door het gemeentebestuur kunnen worden genomen. Tot de middelen die daarvoor nodig zijn behoren niet alleen geld, maar vooral ook tijd, initiatief en kennis van zaken alsmede ruimte om initiatieven te kunnen ontplooiën. Ambtelijke diensten zullen tijd moeten vrijmaken (eventueel door gerichte deregulering) om het veel groter potentieel van de gedwongen vrije tijd van werklozen ter versterking van de lokale marktsector te kunnen aanwenden, en om diverse sleutelinitiatieven te kunnen voorbereiden, zoals:

- structurering van lokale innovatie
- hulp aan beginnende bedrijven
- energiebeleidsprogramma's
- milieubeleidsprogramma's
- programma's voor overige (infrastructurele) voorzieningen ter versterking van de marktsector
- stadsrenovatie en monumentenzorg
- recreatieve voorzieningen

Een gemeente met een zakelijk ingesteld bestuur, waar de procedurelijden kort zijn, waar de weg naar allerlei voorzieningen, toelieferanciers en afnemers gemakkelijk te vinden is, waar verschillende goedkope energievormen aanwezig zijn, en waar bepaald milieuvriendelijke emissies door de overheid worden afgevoerd en verwerkt, is een gemeente waar bedrijvigheid gemakkelijker van de grond komt dan in een gemeente met een zuiver regulerend bestuur.

Hiermee zijn al enkele suggesties voor een lokaal werkgelegenheidsbeleid aangegeven. Centrale begrippen zijn vestigingsplaatsoptimalisatie.

specialisering en efficiency. Hiermee wordt bedoeld dat het gemeentebestuur zich nauwkeuring rekenschap moet geven van specifieke lokale mogelijkheden, gericht op met name te noemen bedrijfstakken.

Werkgelegenheid ontstaat van oudsher, als op de ene plaats iets kan, wat elders niet kan. Regionale specialisering op grond van aanwezige mogelijkheden is daarom - zeker in de huidige economische omstandigheden - van ten minste even groot belang voor de werkgelegenheidsontwikkeling als centrale stimulering.

Werkgelegenheidsprojecten

Een werkgelegenheidsproject beoogt de uitvoering van een combinatie van werkgelegenheidsbevorderende maatregelen in een organisatorisch verband waarin overheid, bedrijfsleven, particulieren en instellingen vertegenwoordigd kunnen zijn, al of niet met inzet van werklozen.

Werkgelegenheidsprojecten kunnen op zichzelf staan, maar zij kunnen ook voortvloeien uit het meerjarenplan van een werkgelegenheidsprogramma. Zo kan een dergelijk plan als eerste prioriteit het uitvoeren van projecten ter verbetering van de lokale infrastructuur voor de energiehuishouding aanwijzen. Daarbij kan blijken dat de inzet van lokale energiebronnen op korte én langere termijn vele jarenlang werk zou kunnen opleveren en tegelijkertijd de concurrentiepositie van de gemeente als geheel zou kunnen verbeteren. Het betreft hier voorzieningen ter versterking van de marktsector, zodat de Rijksoverheid (in het voetspoor van de Interdepartementale Commissie Aanpak van de Uniekering ICAU, 30 september 1982) welwillend staat tegenover de inzet van werklozen. Dit vergt nadere studie en bemiddeling tussen verschillende overheden, financiers, uitvoerders en overige belanghebbenden, alsmede de opzet van een projectorganisatie, het initiatief tot de start van het project en de controle op de voortgang.

Dit is uiteraard slechts een voorbeeld. Zo zijn ook projecten voor grootschalige na-isolatie voor concentratie van innovatieve activiteiten voor collectieve emissieverwerking op bedrijventerreinen, afhankelijk van de lokale omstandigheden en mogelijkheden denkbaar.

Bedrijfsvriendelijke stedenbouwkundige plannen

Bedrijfsvriendelijke stedenbouwkundige plannen bevatten zodanige stedenbouwkundige maatregelen, dat bedrijfsvestiging waar mogelijk en wenselijk wordt gestimuleerd.

In een dergelijk plan wordt bedrijfsvestiging zo min mogelijk belemmerd en in geval van twijfel omtrent toelaatbaarheid de mogelijkheid van vrijstelling of wijziging gebonden aan een beperkte procedure van algemene effect-rapportage door de initiatiefnemer. In het stedenbouwkundige plan worden alle geëigende elementen uit werkgelegenheidsnota's, werkgelegenheidsprogramma's en werkgelegenheidsprojecten meegenomen en waar mogelijk geïntegreerd. Op structuurplanniveau wordt gezocht naar mogelijkheden om vestigingsplaatsfactoren te optimaliseren, eventueel met inzet van werklozen. (bijv. infrastructuur, renovatie, groenstructuur).

Buro MESO kan op de volgende manieren worden ingeschakeld:

1. Eerste oriënterende besprekingen. Dergelijke contacten worden niet doorberekend.

2. Mondelinge, incidentele advisering. De adviseurs van Buro MESO kunnen incidenteel worden geconsulteerd tegen een bedrag van f 120 per uur exclusief reiskosten, verschotten en B.T.W.

Zij kunnen op deze basis ook meer geregeld tot onmiddellijke wederopzegging worden betrokken in bestaande overlegvormen (bijvoorbeeld tussen wethouder en lokaal bedrijfsleven).

3. Ten slotte kan een geheel op de lokale situatie afgestemde langduriger advisering plaats vinden. Deze mogelijkheid start met overleg in de zin van eerder genoemde incidentele advisering. Daarna wordt offerte uitgebracht tegen een vooraf afgesproken bedrag. In dat bedrag is eenmaal een herziening van de offerte naar de inzichten van de opdrachtgever voorzien.

Een dergelijke offerte wordt op deze wijze in rekening gebracht, omdat daarin reeds een klein stuk onderzoek (een probleemstelling op grond van enige inventarisatie) is verwerkt.

MESO staat voor milieu, energie en stedelijke ontwikkeling.

Milieu omvat niet alleen het natuurlijke milieu, maar vooral het leefmilieu dat essentieel is voor het gezond functioneren, de ontplooiing en het initiatief van de lokale bevolking.

Energie omvat niet alleen het streven naar een beperkt gebruik van fossiele en minerale brandstoffen, maar ook de afweging in hoeverre deze energievormen tot kapitaalsintensieve bedrijvigheid moeten leiden en menselijke arbeid kunnen verdringen.

Stedelijke ontwikkeling omvat niet alleen stedenbouwkundige ontwikkeling, maar vooral een zorgvuldige diagnose van, en een gericht ingrijpen in het lokale functioneren.

Buro MESO
adviesburo voor milieu, energie en stedelijke ontwikkeling
Herengracht 21 's-Gravenhage
Postbus 11633 2502 AP 's-Gravenhage
telefoon 070-650839